

תורת אביגדור

הגאון ר' אביגדור מילר זצ"ל

נח תשפ"ג

מי מחזיק את העולם?

תוכן

א' - על הממציאים / א

ב' - על הצדיקים / ד

שחי אז, באותה תקופה. כמובן שלאחר מעשה, כחלוף שנים רבות כל כך, אנחנו לומדים את פסוקי התורה והדברים נראים לנו ברורים ומובנים, אולם למעשה, במקרים רבים התורה מגלה לנו סודות שלא היו ידועים ומובנים לאנשים באותם ימים, ולא התקבלו על ידם כאשר הדברים התרחשו במציאות.

חדשות עתיקות יומין

הבה נדמיין לרגע שאנו חיים בתקופה שקדמה למבול, ונאזין להתרחשויות של אותה התקופה. ננסה לתאר כיצד האירועים המתוארים בתורה, עשויים היו להישמע אילו היו מדווחים להבדיל בעיתון עתיק יומין.

בפרשת בראשית התורה מספרת אודות אחד מבני בניו של קין, הלא הוא למך, והתורה מספרת לנו אודות הבנים שנולדו לו ועל עיסוקיהם. עדה, אשתו של למך, ילדה לו בן בשם יבל. והנה, התורה מקדישה מספר מילים כדי לתאר עיסוקו של יבל, שכן הוא השיג בחייו דברים גדולים. אם היו עיתונים באותם הימים, הרי ששמו של יבל היה מופיע ללא כל ספק בכותרות העמוד הראשון. מה עשה יבל? "הוא הִיָּה אָבִי יֵשֶׁב אֵהָל וּמִקְנָה" (ד, כ).

פירושו של "אבי" כאן אינו אב ביולוגי, כביכול צאצאיו של יבל בלבד הם אלו שישבו באהלים וגידלו מקנה. אנחנו יודעים שרבים מצאצאיו של שת ואפילו מצאצאיו של שם היו נוודים שחיו מגידול בעלי חיים. "אבי" פירושו שיבל היה

א' - על הממציאים

הכחדת זרעו של קין

"וַיִּמַח אֶת כָּל הַיְקוּם אֲשֶׁר עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה" (בראשית ז, כג). אזרחי העולם שנכחדו במבול היו אנשים מרושעים שאינם ראויים כלל להערכתנו, ואנו מבינים שהם הרוויחו את עונשם ביושר, וכמו שמעידה התורה הקדושה, "וַתִּשְׁחַת הָאָרֶץ לְפָנָי הָאֱלֹקִים וַתִּמְלֵא הָאָרֶץ חָמָס" (ו, יא).

אם נבחן את זהותם של בני אותו הדור, נשים לב שהם כללו את זרעם של שני אחים: קין ושת. ובעוד זרעו של קין הושמד לגמרי במבול, וכיום אין אפילו אדם אחד בעולם שמקורו במשפחה זו, הרי שמזרעו של שת נותרו נח ובניו, שהעולם כולו נבנה מהם, וכולנו צאצאיהם.

וכך, עם עדותה הברורה של תורתנו הקדושה, הרי אנו מביטים על צאצאיו של קין ומגנים אותם פה אחד, כפי שמגנה אותם התורה! פסק הדין הגדול של ההיסטוריה, הלא הוא המבול שמחק אותם כליל מעל פני האדמה, היתה גזירתו של השי"ת, והוא בריר מעל לכל ספק שזרעו של קין היה ראוי לכליה, ושרק נח ומשפחתו היו ראויים להמשיך ולחיות.

עם זאת, חשוב להבין שלא כל מה שכתוב בפסוקים, נתפס באופן זה גם על ידי בני אותו הדור. הגישה שמציגה התורה כפשוטה ומקובלת אינה משקפת בהכרח את צורת החשיבה של מי

הממציא של אורח החיים הנוודי של גידול בעלי חיים, הוא הביא לעולם את המושג הזה של יושבי אהל ומקנה.

שהיא נראית לנו, יכולה לבא רק ממי שיש לו ראש של גאון.

היה זה צעד משמעותי ביותר קדימה עבור האנושות. מעתה יכול כל אדם לקפל את ביתו, להניחו על גב הגמל, ולעבור למקום בו הדשא ירוק יותר. אל תחשבו שזהו דבר של מה בכך; המצאה זו היתה חשובה יותר מהמצאת הטלפון והרדיו; המצאות אלו הם כאין ואפס לעומת המצאת האוהל. היתה כאן דרך חיים חדשה לגמרי. כאשר הבית הנייד הזה הומצא, העולם התעורר לעידן חדש.

שוכני המערות יכלו כעת לעזוב את מערותיהם ולהתחיל להתפרנס באמת, בכך שאימצו לעצמם את אורח החיים הנוודי. ברגע שהאדם יכול להתנייד, באפשרותו לעשות שימוש במתנה הגדולה שנתן ה' לעולם - הדשא. אינך צריך לעשות דבר; הדשא גדל מעצמו, וזו הסחורה הזולה ביותר שיש. וכך יכול האדם לגדל עדרי-ענק של צאן ובקר.

חישבו על כך - פרה אחת היא כמו מעדנייה ההולכת על ארבע. בפרה אחת ישנם **חמישים** סוגי בשרים. יש לה כבד וריאות - ריאות הן מעדן של ממש אם יודעים כיצד לבשל אותם. יש את החלק האחורי של הבהמה ואת החזה - כל סוג של בשר שניתן להעלות על הדעת. אם תסתכלו בחלון הראווה בקצביה תוכלו לראות אותם, וזה לבד מעורר את התאבון. חמישים סוגי בשר שונים! והכל נמצא בתוך פרה אחת.

איכות חיים חדשה

אנשים החלו לעשות שימוש בהמצאתו החדשה של יבל, ואיכות החיים שלהם השתפרה ללא היכר. הם נעשו עשירים יותר; היה להם יותר אוכל מאי פעם בעבר, ופיותיהם של הבריות מלאו שבחים כלפי האיש הנפלא הזה ששמו יבל, שהטיב כל כך עם האנושות! אף אחד לא ראה בו את מה שהוא באמת - אביהם של מי שהביא את המבול לעולם. לא, הם שיבחו את למך ואת בנו יבל. הם אמרו אחד לשני, "אשרי למך שיש לו בן

צעד ענק לקדמה

עלינו להבין עד כמה חשוב היה הדבר הזה עבור ההיסטוריה האנושית. בימי קדם, אחוז קטן בלבד מהאנושות חי בערים, וחלק גדול מאוכלוסיית העולם היה בנוי מנוודים, שהם היורשים הרוחניים של יבל. היו עמים ענקיים שנדדו ממרעה למרעה, ויבל הוא זה שהיה אחראי להבאת הקדמה המשמעותית הזו לעולם.

כיצד חיו בני אדם טרום מהפכתו הגדולה של יבל? הם בחרו בדרך הקלה ביותר - הם חצבו מערות בצידי ההרים. עד היום, בצפון אפריקה ישנם שבטים רבים שחיים בתוך מערות, ולא בהכרח מדובר בתנאים פרימיטיביים. לאנשים שגרים שם יש את כל האמצעים הטכנולוגיים, טוב להם במקומם, והם לא היו מחליפים את בתיהם בעד שום דבר אחר, שכן המגורים בתוך מערות הם הזולים ביותר, ויש בהם יתרונות רבים, לדוגמא - בחורף חם ובקיץ קריר.

אלא שיבל הבין שעם כל היתרונות שבמגורים כאלו, שוכן-מערות אינו יכול לגדל בעלי חיים בצורה מוצלחת, כי לאחר שבהמותיו אוכלות את כל העשב שגדל בסביבה, כבר לא נשאר דבר, ויש צורך לעבור למקום אחר. ומכיון שאנשים חיו בבתי-מערות קבועים, הרי שהם נשארו תקועים! ולכן, עד שבא יבל, אנשים היו יכולים לגדל רק מספר מועט של כבשים, והם לא יכלו להרשות לעצמם לצבור יותר מזה.

ראש של ממציא

ואז בא החדשן הגדול הזה ששמו יבל, והמציא מספר המצאות שעתידות היו לשנות את פני העולם. הוא ייסד שיטה שאיפשרה הקמה של תרבות חדשה לגמרי. תחילה הוא המציא בית נייד, כלומר אוהל שניתן לקפל ולהעביר ממקום למקום. לנו זה נראה פשוט ובלתי מסובך בעליל, אולם עליכם לדעת שכל המצאה, פשוטה ככל

וכך קיבל העולם את העונג ששמו מוסיקה. אל נא תחשבו שהיה זה דבר קטן ובלתי חשוב. תארו לעצכם עולם ללא מוסיקה, והנה מגיע אדם ומעניק את המתנה הנפלאה הזו לעולם - היינו משבחים אותו בלי סוף. הוא היה מוכתר בתור ממציא גדול, ומן הסתם היה מוזמן אל הבית הלבן, וזוכה לכבוד מלכים. גם אנחנו, היהודים החרדים, היינו מכבדים אותו.

מוסיקה מודרנית רדודה

והנה, דורנו "התברך" בשפע של מוסיקה; יש לנו יותר מדי מוסיקה. משתמשים במוסיקה לכל מיני עניינים טיפשיים ורדודים, וכך היא קוברת אותנו בחיים. אולם באותם ימים, הלחנים המוסיקליים הראשונים הביאו מזור לנפשה של האנושות ושימחו את ליבותיהם של בני אדם.

אין ספק שבני אותו הדור חיברו למגנינות הללו מילים טובות; הם לא השתמשו במוסיקה לדברים מטופשים, הם לא עסקו בכל הזוהמה הבוקעת מהחנויות וכלי הרכב של היום. כך כותב הכוזרי (ב, סה), שבעבר המוסיקה היתה כלי שרת לעבודת ה', ועכשיו היא נפלה לידיהם של עבדים ושפחות.

כמובן שהיום אנשים נהנים ממוסיקה זו של עבדים ושפחות. אדם יכול להרגיל את עצמו להנות מכל דבר. אם אדם מאמן את עצמו להתפעל כשהוא שומע ילד שדופק בחזקה על מכסה של סיר, לאחר זמן הוא יתחיל להנות מכך. אדם יכול לשכנע את עצמו להנות גם מהדבר המטופש ביותר.

ניתן לראות דוגמאות לכך לרוב! האם איננו רואים אנשים שנהנים משתיה חריפה? עבור רובנו, משקאות חריפים אינם טעימים כלל. אתה בקושי מצליח לסיים את ה"לחיים" שנתנו לך בשמחת בר המצוה שאליה הגעת. אולם כאשר אנשים מתרגלים לדבר, אחרי זמן מה הם נמשכים לזה ונהנים מכך. רואים אנו אם כן שאפילו הדברים הטיפשיים ביותר יכולים למצוא חן בעיני האדם.

אולם באותם הימים אנשים לא היו טיפשים כמו היום. ולכן המוסיקה היוותה ברכה גדולה משום

כל כך טוב וחכם, אדם שהביא לאנושות תועלת מרובה כל כך".

יבל היה לא רק "אבי כל יושב אהל", ממציא הבית הנייד שעל ידו אפשר לעבור לשטחי מרעה ירוקים יותר, אלא היה גם "אבי מקנה". זה אומר שהוא הקדיש שנים רבות ללימוד הנושא של גידול בקר. במקצוע זה של גידול בקר, לדעת כיצד לייצר עדרים משובחים, ישנה חכמה מרובה, ויבל תרם רבות לתחום זה. והוא לא רשם פטנט על הסודות שלמד, אלא הפיץ את החכמה שרכש לכל בני דורו. הוא לימד את העולם כיצד לגדל בקר בריא ושמן, שייצר כמות גדולה יותר של בשר לכל ראש בקר. ובזכות תרומתו הנכבדה לעולם, יבל הפך לגדול וחשוב בעיני בני דורו. העולם הביטו בהערצה על הגאון שאחראי לקידום החומרי של החברה, כפי שמן הסתם היו עושים זאת העיתונאים בני ימינו.

ממציא חכמה המוסיקה

והנה, ללמך היה בן נוסף ששמו היה יובל. יובל היה זה שהביא אושר לעולם, בתור "אָבִי כָּל תַּפְּשׁ כְּנֹר וְעֹגֵב" (ד, כא). שני כלי הנגינה הללו, הכינור והעוגב [מין חליל], כוללים את רוב סוגי כלי הנגינה - כלי המיתרים וכלי הנשיפה.

עלינו להבין שיובל השקיע מאמצים רבים בלימוד המדע הזה. הוא חשב על ענין זה במשך שנים רבות, ולמד כיצד צלילים מופקים על ידי בעלי החיים; הוא החל לחשוב "אולי אפשר לחקות את הצלילים האלה באמצעות אותן השיטות".

ההשראה לכלי המיתרים הגיעה מהצרצר, שלמעשה יש לו כינור על כנפו; כיצד הצרצר מפיק את מנגינתו? הוא משפשף את כנפיו זו בזו, והרטט של ה"מיתרים" הללו מפיק צליל של ציוץ. כך גם החגב - הוא משפשף את רגלו האחורית כנגד הכנף שלו והרעידות של הכנף מפיקות קול. יובל למד את כל זה והשתמש באותה מערכת כדי ליצור את הכינור. ואז, הוא למד מיצורים אחרים כיצד לייצר צלילים באמצעות נשיפה דרך מיתרי הקול, והוא יישם את השיטות הללו כלפי כלים מכניים, כגון חלילים ושאר כלי נשיפה.

נעימות מלוטשת

הפסוק מוסיף ומספר לנו אף על אחותו של תובל קין שנקראה נעמה. והנה מלבד מה שאמרו חז"ל ביחס לאשה זו, יש גם את הפשט הפשוט, ופירושו של השם "נעמה" הוא שהיא היתה אדם נעים, בעלת תכונות חיוביות מסוימות. אמנם התורה אינה מספרת מה היא המציאה, אך אין ספק שהיו כל מיני דברים טובים שהיא לימדה את האנושות. איני יודע לומר לכם את הפרטים כי התורה אינה אומרת מה בדיוק היא עשתה, אולם בוודאי יש סיבה לכך שנעמה זו נמנתה בין הממציאים הגדולים של האנושות.

סביר להניח שנעמה היתה מוכשרת לא פחות מאחיה, והיא הנהיגה והפיצה דרכי התנהגות ונימוס נאותים, ולימדה אחרים לדבר בנעימות ובחן. כידוע, יש אנשים טובי לב, אך חסר להם הליטוש בהנהגתם, אותם גינונים והנהגות שיגרמו לאחרים להעריץ אותם. אולם נעמה, בעלת הנעימות, נודעה ללא ספק בתקופתה בזכות החידושים שהביאה לעולם.

בפנינו אם כן משפחה שלמה של אנשים שהביאו תועלת מרובה לאנושות. צאצאיו של קין נחשבו למשפחה המובחרת ביותר באותה תקופה היסטורית. ולמרות שלשת, אחיו הצעיר של קין, כבר נולדו צאצאים, אנשים לבטח הפטירו, "מה אנחנו כבר מקבלים משת? מה יש לו להציע לנו? משפחתו של קין הם המחדשים, הממציאים, הם אלו שהביאו ברכה לעולם". בעיני העולם, בניו של קין היו המשפחה המבורכת; חשוב מאוד שנבין שהם אלו שקיבלו את התהילה וההערכה על התועלת המרובה שהביאו לאנושות.

ב' - על הצדיקים

הופעתו של נח

אך כעבור זמן מה, הופיעה דמות חדשה ששמה נח. והנה, לנח בהחלט היו תכונות חיוביות; הוא היה צדיק תמים (ו, ט), ואם כן אין ספק שהיו לאנשים

שהיא נוצלה כראוי. אין לי ספק שבאותם ימי קדם אנשים ניצלו את ההמצאה של יובל כדי להאדיר ולשבח את כל המידות והמעלות הטובות; הם דיברו על אנשי מעלה שחיו חיים אציליים. הם שרו על יופי הבריאה; אין ספק שאנחנו היינו שואבים חיזוק רב משירים אלו. העולם היה כעת מקום חדש; הוא כביכול נברא מחדש כתוצאה מתרומתו של יובל. כולם הרעיפו שירות ותשבחות על ראשו של הממציא הדגול שהיטיב עם האנושות והגיש להם את המתנה הנהדרת של המוסיקה.

הברכה שבמתכת

והנה, ללמך היה בן שלישי. אשתו השניה צילה ילדה לו את תובל קין, שגם כן השיג משהו שמעולם לא היה קודם לכן. תובל קין היה "לטש כָּל חַרֵּשׁ נְחֹשֶׁת וּבְרָזָל" (ד, כב). תובל קין היה זה שליטש והשלים את אמנות ה"מטלורגיה" - חקר ופיתוח המתכות.

כידוע, על פי רוב מתכות אינן נמצאות בטבע בצורה שאותה אנו מכירים, אלא הן מעורבות בכל מיני מינרלים. משכך, היה זה הישג גדול ביותר כאשר אנשים למדו כיצד לשחרר את המתכות מאותם מינרלים, ותובל קין הוא זה שחידש את השיטות של הפקת מתכות מהעפרות שבהן הן מעורבות; הוא לימד את העולם דרכים ואמצעים כיצד לחלץ את המתכות ולנצל אותן. התורה מפרטת שהוא לא ליטש רק את כלי הנחושת אלא אף את הברזל, שתהליך הפקתו מורכב יותר מהנחושת, אבל עם זאת הוא גם שימושי יותר.

המתכת היא ברכה גדולה עבור העולם. כמובן שנעשה בה גם שימוש שלילי, עבור כלי נשק וכדומה, אולם אין ספק שהקב"ה הפקיד מאגרי מתכת ענקיים בשטחו של כדור הארץ כברכה לאנושות, ולאן שלא נפנה נמצא מתכות. תגלית זו של תובל קין, חכמת בידוד המתכות מעפרותיהן וזיקוקם על ידי הוספת כימיקלים מסוימים שמקנים להם תכונות מסוימות - מדובר בתהליך שונה עבור כל סוג מתכת - הביאה תועלת עצומה לעולם. והיה זה האיש הגדול הזה, בן משפחתו של קין, שהחל את כל התהליך הזה.

רק נח מצא חן בעיני ה'. רק נח, האיש הצדיק תמים, זה שכולם בזו לחשיבותו ולתרומתו לעולם בהשוואה לממציאים ולמחדשים - הוא שמצא חן בעיני ה'. בהשוואה לצדקותו של נח, כל המצאותיהם הגדולות של משפחת קין, ותרומותיהם האדירות להתפתחותה של האנושות נחשבים כאין וכאפס.

בנית התיבה - על שום מה?

בזה נוכל להבין נקודה שנראית תמוהה לכאורה בכל מה שקשור להצלתם של נח ובניו. כידוע, התיבה שנח הצטווה לבנותה היתה אדירת ממדים, ובנייתה דרשה זמן רב, כך שחלק ניכר מחייו של נח הוקדשו למשימה של בניית התיבה שתציל את העולם. והנה, הקב"ה בוודאי יכול היה לסבב את השמדת החוטאים והצלת נח ומשפחתו יחד עם בעלי החיים, גם מבלי שנח יזדקק להקדיש זמן רב כל כך לבניית התיבה. הרבה דרכים למקום, דרכים שנראות טבעיות יותר, להשמיד את החוטאים ולהציל את מי שחפץ להצילם, שעל ידן ניתן היה למנוע את המבול ואת הצורך לבנות תיבה.

ואם כן יש כאן חידה - מדוע היה צורך בעסק הגדול הזה של בניית התיבה האדירה הזו על ידי נח? מדוע צריכים היו כל המינים להתקבץ יחדיו ולהינצל יחד עמו? וכי לא ניתן היה להגיע לאותה התוצאה בדרכים פשוטות יותר?

הצדיק מציל את העולם

אמנם יש כאן לימוד חשוב ביותר עבורנו. המחזה האדיר הזה תוכנן על ידי השי"ת במטרה ללמד ולהכריז לעולם כולו את ההכרזה הנצחית, שהעולם קיים בזכות הצדיקים! הקב"ה ביקש להראות ולהמחיש כי נח הוא זה ששימר עבורנו את כל מה שיש לנו כיום; נח הוא מציל האנושות, הוא המיטיב האמיתי של העולם. אם אנחנו כאן היום, זה רק בזכותו של נח - כולנו, כל אחד ואחד מיושבי תבל, הוא מזרעו של נח.

סיבות רבות לאהוב אותו. "הוא אדם טוב", אמרו כולם. "אין לנו שום דבר נגד צדיקים. אבל מה יש לנו ממנו? הוא טוב עבור עצמו; אולי הוא טוב גם עבור משפחתו. אבל לשאר בני האדם? הוא אינו עוזר לנו בשום דבר. אין לנו שום טענות כנגדו, אך מצד שני אין לנו שום סיבה להחמיא לו, לברך אותו ולשבח אותו".

אין לי ספק שנח לא היה נחשב לשום דבר מיוחד בעיני בני דורו. איש לא ראה בו כמי שיכול להתחרות בגדולתם של בני קין. כולם הביטו במשפחתו של קין, ביבל ויובל ותובל קין ואפילו בנעמה, בהערצה גדולה ביותר, והרעיפו על ראשיהם רק שבחים וקילוסים. הם חשבו שאם יש מי שהביא ברכה לעולם זה רק הם. הם היו המחדשים, הממציאים הגדולים, ותרומתם הגדולה לעולם הוזכרה שוב ושוב! בקרב הציבור התהלכו סיפורים רבים אודותם, והם נחשבו כבוני העולם וגיבורי האנושות.

אזמה יכול אדם כמו נח - צדיק תמים ככל שיהיה - מה הוא כבר יכול להציע על מנת להתחרות עם צאצאיו של קין? אם נחפש בעיתונים העתיקים, לא נמצא אף התייחסות לנח ולצדקותו. אף אחד לא חשב על נח כמי שהביא ברכה לעולם.

התורה מגלה את האמת

אולם כאן מגיעה התורה הקדושה והופכת את הקערה על פיה, ומלמדת אותנו שמשפחתו של קין היא לא זו שהביאה ברכה לעולם אלא להיפך, היא זו שהמיטה חורבן על העולם. כך פסקה התורה הקדושה! זהו דבר ה'!

לא נשאר כל זכר מזרעו של קין. אין היום אף צאצא אחד של יבל או יובל או תובל קין. כל המצאותיהם הגדולות, כל הדברים הטובים שהביאו לעולם, לא עמדו להם, ולא הספיקו כדי שאפילו אחד מהם ישרוד את המבול הנורא.

ניתן להשיג ספרי רבינו בחנויות ספרי קודש ואצל המפיצים:

ספר שערי אורה-ועדי מוסר, ספר לב אביגדור-עבודת האדם בקנייני השלמות מכתב יד: קולמוס 072-244-1670

תפילת אביגדור-פירוש וביאור על התפילה מכתב יד: אזל מן השוק

המשיכו לנעול את הדלתות...

אכן, חשוב שלא נטעה בענין זה. כולנו נמשיך להעסיק שומרים שישמרו על העיר. גם עיר מלאה בחכמים צריכה לשכור שוטרים ושומרים, וכן להתקין מנעולים בדלתותיהם וסורגים בחלונותיהם. זהו דבר פשוט על פי שכל, וזה גם רצון התורה. אין כל ספק בכך שעלינו לחיות על פי דרכי ההשתדלות הטבעית, ולעשות שימוש בביצורים ובחיילים. דוד המלך ע"ה החזיק צבא מעולה! והוא עצמו היה חייל מובחר שיצא לקרב, אשר לקח איתו דברים נוספים מלבד התהילים. הוא נשא עמו אלה גדולה ואימתנית שבה מחץ את ראשם של אויביו. מאז ומעולם היהודים היו לוחמים מצוינים, וכאשר היה צורך בכך, הם עשו שימוש בכל כלי הנשק הקיימים.

ובכל זאת, הקב"ה אומר כי "תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם" (ברכות סד, א). עצם מציאותם בעולם מביאה לשלום ורווחה מאת ה'. ה"נח" שבכל דור, אותם צדיקים המוצאים חן בעיני ה', הם ה"נטורי קרתא" (ירושלמי חגיגה א, ז). הם אלו שמגינים באמת על העיר.

מיהו אפיקורס?

הגמרא בפרק חלק (סנהדרין צט, ב) מבארת מי נחשב לאפיקורס. ומבואר בגמרא שאפיקורס אינו רק מי שאינו מאמין בהש"ת, אלא כל מי שאינו מקבל את ההשקפות היסודיות של התורה. הגמרא נותנת דוגמה להשקפה כזו: "כגון הני דאמרי מאי אהנו לן רבנן לדידהו קרו לדידהו תנו" - כגון אלו שאומרים, "איזו תועלת יש לנו מלומדי התורה? הם לומדים רק עבור עצמם!"

עלינו לשים לב שלא מדובר כאן באנשים המבטלים לגמרי את הערך שבלמוד התורה. הם מבינים כי אדם המקדיש זמן ללימוד התורה עושה מעשה טוב וערכי. הלא בכך הוא מוותר על דברים רבים - על שעות שינה נוספות, על ממון נוסף שהוא יכול היה להרוויח בזמן זה. ולכן הם מבינים שלומדי התורה מביאים לעצמם תועלת גדולה. "לדידהו קרו" - הם לומדים עבור עצמם, כלומר לטובתם ולתועלתם. אכן, אנחנו מסכימים

זו הסיבה שהאנושות כולה, כמו גם כל הבהמות, החיות והעופות, ניצלו באמצעות תיבת נח - כדי שנזכה להבנה הנצחית שהלידה המחודשת של העולם באה בזכותו של נח. כשאנחנו הולכים ברחוב ורואים סנאי שמטפס על עץ או ציפור מתעופפת בשמים, אנו יודעים שהם צאצאים של ניצולי התיבה. אל תחמיצו את ההזדמנות הזו כשאתם רואים סנאי - ברגע זה הקב"ה מלמד אתכם שהצדיקים חשובים כל כך בעיני ה', עד שרק בזכותם הבריאה כולה המשיכה להתקיים.

ולא רק סנאים וציפורים; כל בני האדם החיים כיום הם צאצאים של נח ובניו. החיים שלך, הגוף שלך, כל מה שיש לך הוא רק בזכות האיש הצדיק הזה ששמו נח. היצורים החיים מעידים פה אחד על היסוד הזה, שהאיש שהתהלך את האלקים הוא האחראי למציאות כפי שאנחנו מכירים אותה. וזאת משום שהוא תרם לעולם את הדבר החשוב ביותר - את הצדקות.

רפורמת המס הבלבית

זהו הנושא שלנו בדברינו כאן. עלינו להפנים שהמתנה הגדולה שיכול האדם לתת לעולם היא המתנה של חיים של צדקות, חיים של עליה והצלחה בעבודת ה'. כך הקב"ה רוצה שנבין את ההיסטוריה של העולם; לא רק את ההיסטוריה העתיקה אלא גם ההיסטוריה המתרחשת כעת. התיבה היתה לימוד נצחי, לכל הדורות הבאים, שעובדי ה' הם הם מגיני העולם.

כך מלמדת אותנו הגמרא (ב"ב ז, ב), שבה מסופר אודות רבי יהודה נשיאה שביקש לבנות חומות וביצורים לעירו על מנת להגן על יושביה מפני שודדים. בכדי לממן את בניית החומה, הוא הטיל מס על כל תושבי העיר, אולם ריש לקיש לא הסכים שתלמידי החכמים ישאו בנטל המס. הוא טען בפני הנשיא כי "רבנן לא צריכי נטירותא" - תלמידי חכמים אינם זקוקים לכל שמירה, משום שלומדי התורה הם אלו שמגינים על העיר על ידי תורתם ועבודתם. וכך נפסקה ההלכה: מס החומה אינו מוטל על תלמידי החכמים, כי צדקותם היא היא החומה השומרת על העיר כולה.

כמה משפחות ניצלו, כמה קהילות לא נעקרו רק בזכות הצדיקים שמצאו חן בעיני ה' מי יודע כמה פעמים לא חלית בזכותם?

מוטלת עלינו עבודה חשובה מאוד - להתאמן לאהוב את הצדיקים ולהעריך אותם ביותר. עלינו לנסות לחשוב יחד עם הקב"ה, ואם נח שמצא חן בעיני ה', די היה בו כדי להציל את העולם, הרי שעלינו גם כן לחשוב כך. לתכלית זו הדברים נכתבו בתורה הקדושה. הקב"ה לא כתב את הדברים רק על מנת למלא את הגליון, אלא כדי שנלמד מהם את גודל התועלת שמביאים הצדיקים לעולם.

בחורי ישיבה לעומת סטודנטים

אז מהיום והלאה, כאשר אתם הולכים ברחובות ויליאמסבורג או בורו פארק, עליכם לחשוב שיתכן ויש שם צדיקים המחזיקים את העולם בתורתם ובצדקותם. למען האמת - אין לי כל ספק שיש שם צדיקים. יש שם צדיקים שעושים למען העולם יותר מכל אותם "מפורסמים" שעליהם מביט העולם בהערצה. בכל פעם שאתם מסתובבים בשכונה יהודית, עליכם לחשוב את המחשבה הזאת, "אולי יש כאן אנשים שמוצאים חן בעיני ה', והם אלו שמחזיקים את העולם".

העולם בחוץ מסתכל על בחור ישיבה ורואה בו נער שיושב כל היום מול טקסטים עתיקים ודן בפרטי פרטים של חוקים שנראים ארכאיים ומיושנים. הסטודנט באוניברסיטה לעומת זאת - כך הם חושבים - הוא זה שעושה משהו למען העולם. אולי יום אחד הוא יהיה רופא או מהנדס. הוא יבנה מבנים וגשרים. לזו תיקרא הצלחה! הנה לנו מישהו שמביא תועלת לעולם! הוא יהיה ה"יבל" הבא! אולי הוא אפילו יהיה יובל או תובל קין! איזו ברכה! כך העולם מסתכל על הדברים. אולם עלינו לשוב לערכי התורה, ולאמץ לעצמנו את היסוד הגדול הזה, ש"נח מצא חן בעיני ה'!"

אכן, נדרשת מצידנו עבודה כדי לקנות את המבט הזה. יהיה עלינו להתאמץ ללמוד להעריך מה עושה הצדיק למען העולם. ולכן עלינו להתחיל בעסק הזה תכף ומיד, לחשוב עד כמה אנו אוהבים את הצדיקים ומעריכים אותם עד אין קץ.

עם זה. "לדידהו תנו" - הם משיגים תועלת מרובה מלימודם, אין ספק. אולם מה אנחנו מקבלים מכך? מה יש לנו מהלימוד הזה? זו השאלה שהם שואלים. ומי ששואל שאלה זו הרי הוא אפיקורס.

הפרזיטים של אירופה

אני זוכר שבהיותי בחור ישיבה באירופה, לעתים קרובות, כאשר יהודים היו עוברים על ידינו ברחוב, הם היו מכנים אותנו "פרזיטים". כך היה כבר באירופה לפני מלחמת העולם השנייה - בחור ישיבה היה מושא לביזיון. הם הסתכלו עלינו מלמעלה למטה, ואמרו לנו את זה בפנים, בלי להתבייש. כן, צר לי לומר את הדברים, אולם באירופה יהודים רבים זלזלו בפומבי בבחורי ישיבה. הם כינו אותנו בשמות גנאי, ואחד הכינויים האהובים עליהם היה "פרזיטים!" יהודים אלו היו אפיקורסים - בעיניהם כל מי שלא ייצר משהו חומרי, היה חסר ערך. ככה היה באותם ימים.

"מאי אהני לך רבנך?" היא שאלה שנשאלת על ידי אנשים רבים. וגם אלו שאינם שואלים את זה בפה, חושבים את זה בלב: מה יש לנו מהם? "זה נכון", הם חושבים, "יש בירושלים יהודים שסובלים מדלות ועוני למען התורה; יש להם ארבעה עשר ילדים, הם גרים בשני חדרים והם שקועים בחובות משום שהם לומדים תורה כל חייהם. לימוד התורה הוא ערך עליון עבורם; אשריהם!" מי שחושב כך הוא יהודי נחמד, הוא אומר, "אני שמח בשבילם", והוא עשוי אפילו לתמוך בהם כמטרה של צדקה, אבל לא בגלל שהוא מבין שהעולם כולו מרוויח מהם.

בזכות הצדיקים

אולם זוהי טעות איומה; זו השחתה של המידות. הצדיק מביא תועלת מרובה מאוד, לך ולדור כולו. הגמרא (תענית כד, ב) אומרת כי "בכל יום ויום בת קול יוצאת ואומרת כל העולם כולו ניזון בשביל חנינא בני". מי יודע כמה ארוחות דשנות אכלנו בזכות הצדיקים? מי יודע כמה עסקאות מוצלחות בוצעו וכמה אנשים מצאו עבודות מכניסות בזכותם? מי יודע כמה טרגדיות נחסכו,

הלקח הגדול של תיבת נח

מתוך תשובות שהשיב הרב זצ"ל לשואלים

שאלה:

מה צריך להיות המבט של יהודי חרדי כלפי מסעדות סיניות כשרות למהדרין?

תשובה:

אני חושב שמיותר אפילו לדבר על כך. אנחנו בהחלט שמחים שהן כשרות למהדרין, אולם אם הן היו נסגרות כליל היה עוד יותר טוב.

שאלה:

האם לקב"ה באמת אכפת אם נהנה מדי פעם ונצא לאכול במסעדה?

תשובה:

קודם כל, לא רק שלה' לא אכפת אם נהנה מדי פעם, אלא שלא אכפת לו אם נהנה כל הזמן. ולא רק שלא אכפת לו, אלא שהוא רוצה שנהנה כל הזמן. עליך להכניס זאת טוב לראש. אם היית נוהג להגיע לשיחות שלנו באופן קבוע היית יודע שהקב"ה רוצה שנהיה מאושרים כל הזמן, וכל מה שנעשה עלינו לעשות בשמחה.

אך השאלה האמיתית היא - מהי שמחה? מי שהולך לאכול במסעדה, זה אולי מרגיש "כיף", אולם אינך יכול לדעת מה הגישו לך שם. אין ספק שהמזון המוגש שם אינו בריא כמו המזון שאתה יכול לאכול בבית. כבר סיפרתי לכם בעבר מה ששמעתי מאדם שהיה במסעדה, שכאשר הוא הציץ דרך הדלתות המתנדנדות אל תוך המטבח, הוא ראה מלצר יורק על צלחת ומנגב אותה עם הסינר שלו! מדובר בסיפור אמיתי לחלוטין!

יש דרכים הרבה טובות יותר להנות מהחיים מאשר לאכול מסעדה. מה כל כך נחמד בזה?! הרבה יותר זול לאכול בבית. למען האמת, הסיבה שאנשים אוהבים את זה נעוצה בעולם הדמיון. העולם החליט שאכילה במסעדות נחשבת לדבר יוקרתי ומענג, ולכן אנשים נמשכים לזה. אך לא ניכנס כעת לפרטים לגבי הטיפשות שבדבר.

אולם אין כל ספק שה' שמח כאשר בניו שמחים - כאשר הדברים נעשים בדרך התורה הקדושה.

זהו היסוד הבסיסי של מה שלמדנו זה עתה - באמצעות המבול ולידתו המחודשת של העולם באופן מדהים כל כך, שבו המין האנושי, כמו גם כל מיני בעלי חיים ניצלו באמצעות תיבת נח, התורה מלמדת אותנו שדוקא ה"איש צדיק" הוא זה שמחזיק את העולם. עלינו להפנים שכל אותן הטובות וההנאות שהעולם ממשיך לקבל, מגיעים אליו אך ורק בזכותם של אלו המוצאים חן בעיני ה'.

צדקתו של נח היא זו שהעניקה לעולם את לידתו מחדש. זהו המסר שהתורה רוצה ללמד אותנו. "ונח מצא חן בעיני ה'" הוא הלקח הנצחי, שהצדיקים, אותם אנשים המשתדלים להניף את דגל חיי צדקות, של הנהגה ראויה ונאותה, של הכרה תמידית בה' והליכה בדרכי התורה הקדושה - אלו הם האנשים המביאים ברכה לעולם.

שבת שלום ומבורך!

בואו נהיה מעשיים

לזכור מי מחזיק את העולם

השבוע נעשה בלי נדר פעולה אחת בכל יום שמטרתה להזכיר לעצמנו את הלקח הגדול הזה, שהעולם עומד בזכות הצדיקים. לדוגמא: להחזיק את הדלת פתוחה עבור יהודי ת"ת, תוך שאנו מזכירים לעצמנו שהוא מייצג את התורה הקדושה, ואת אלו שמחזיקים את העולם בלימודם. וכן לדבר בהערצה על צדיקים ותלמידי חכמים, בפני ילדי או בפני כל מי שמקשיב.